

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:

Thomas Hardy

FAR FROM THE MADDING CROWD

Ovaj roman deo je svetskog javnog književnog dobra.

Translation Copyright © 2016 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01666-6

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

——
TOMAS HARDI
——

DALEKO

OD RAZUZDANE

GOMILE

Preveo Vladimir D. Nikolić

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2016.

OPIS FARMERA OUKA – INCIDENT

Kada bi se farmer Ouk nasmešio, uglovi usana bi mu se raširili sve dok se ne bi našli blizu ušiju, oči bi mu se suzile u proreze, a oko njih bi se pojavile borice, šireći mu se po licu nalik zracima na prostoju skici izlazećeg sunca.

Kršteno ime mu je Gabrijel, a radnim danima je mladić zdravog razuma, lakih pokreta, prikladno odeven i, načelno, dobrog karaktera. Nedeljom je čovek maglovitih stavova, prilično sklon odlaganju i sputan svojom najboljom odećom i kišobranom: u celini uzev, osoba koja smatra da u moralnom pogledu zauzima prostranu sredinu lakonske neutralnosti između parohijske pastve i odeljka za pijance – to jest, išao je u crkvu, ali bi potajno zevao dok pastva ne stigne do simbola vere, i razmišljao o tome šta će biti za večeru, iako bi trebalo da sluša propoved. Ili, da opišemo težinu koju je njegov karakter imao na tasu javnog mnjenja, kad su njegovi prijatelji i kritičari imali nastupe zlovolje, smatrali su ga prilično rdavim čovekom; kad su bili dobro raspoloženi, bio je sasvim pristojna osoba; kad nisu bili ni jedno ni drugo, njegova moralna boja bila je neka vrsta crno-bele mešavine.

Budući da je u njegovom životu šest puta više radnih dana nego neradnih, Oukov izgled u staroj odeći bio je čudnovato karakterističan – slika koju su njegove komšije zamišljale kad ga pomenu, jer je vazda bio tako odeven. Nosio je filcani šešir, raširen u donjem delu od snažnog nabijanja na glavu da ne bi odleteo na jakom vetru, i kaput poput dr

Džonsonovog; donji udovi bili su mu utamničeni u obične kožne čakšire i izrazito goleme čizme, koje su svakom stopalu davale prostrano stanište, tako napravljene da je svaki nosilac po čitav bogovetni dan mogao stajati u reci i ostati suvih nogu – jer je njihov tvorac bio savestan majstor i nastojao je da svaku slabost u kroju nadomesti izdašnim dimenzijama i izdržljivošću.

Gospodin Ouk je kao časovnik nosio nešto se može nazvati malim srebrnim džepnim satom; drugim rečima, bio je to budilnik po obliku i svrsi, a džepni sat po veličini. Budući da je naprava bila nekoliko godina starija od njegovog dede, imala je neobičnu naviku ili da žuri, ili da uopšte ne radi. Manja kazaljka je povremeno spadala s osovine i tako, iako je sokočalo precizno merilo minute, niko nije mogao biti posve siguran kojim satima su ti minuti pripadali. Zaustavnu neobičnost svog džepnog sata gospodin Ouk je rešavao udarcima i drmusanjem, a loše posledice druga dva defekta je izbegavao neprestanim usklađivanjem sa suncem i zvezdama i virkanjem kroz komšijske prozore, sve dok ne bi razlučio vreme na časovniku sa zelenom pozadinom. Može se pomenuti da je Oukov džepni sat bio i teško pristupačan, usled donekle visokog položaja na pojasu čakšira (koji je takođe ležao na velikoj visini ispod prsluka), i nužno ga je izvlačio tako što bi nagnuo telo u stranu, od napora stisnuo usta i lice u masu rumenog mesa i podigao sat držeći ga za lanac, što je ličilo na izvlačenje kofe iz bunara.

Ali neke dobrodušne osobe, koje su ga videle kako šeta po poljima jednog određenog decembarskog jutra – sunčanog i izuzetno blagog – mogle su videti Gabrijela Ouka u potpuno drukčijem svetlu. Na njegovom licu se moglo zapaziti da su se mladačke crte i ten zadržali sve do muževnog doba: tragovi dečaka mogli su se uočiti čak i u najzabačenijim ćoškovima. Gabrijelova visina i širina bile su dovoljne da njegovu pojavu učine impozantnom, pa ih je izlagao s dužnim poštovanjem. Međutim, neki ljudi, kako sa sela, tako i iz grada, imaju način držanja za koji je duh zaslužniji od mesa i tetiva; to je način smanjivanja dimenzija manirom prikazivanja. I usled tihe skromnosti, koja bi više pristajala nekoj vestalki, a koja mu je naizgled stalno utiskivala u svest da ne polaže veliko pravo na neko mesto na svetu, Gabrijel Ouk je hodao smerno i jedva primetno savijen, ali ne pogrbljeno. Može se kazati da je to karakterna mana kada

nečija slika u tuđim očima zavisi više od spoljašnje pojave nego od njegovog umeća da se dobro drži, što Ouk nije umeo.

Upravo je stigao u doba života kada pridev „mlad“ više ne stavljaju ispred reči „čovjek“ dok o njemu govore. Nalazio se u najsjajnijem periodu muževnosti, jer su mu razum i osećanja bili jasno razdvojeni: prošao je doba kada ih uticaj mladosti nasumice spaja u plahoviti karakter, a još uvek nije stigao u fazu u kojoj se ponovo sjedinjavaju u karakter pun predrasuda, obično pod uticajem žene i familije. Ukratko, imao je dvadeset i osam godina i bio je neženja.

Polje na kome se tog jutra nalazio strmo se spuštalo ka grebenu Norkumskog brda. Niz hrid tog brda pružao se glavni drum između Eminstera i Čok-Njutona. Ležerno bacivši pogled duž grebena, na strmini ispred sebe ugledao je dolazak gizdavih zaprežnih kola, u žuto ofarbanih i živahno okićenih, koje su vukla dva konja, dok je rabadžija hodao pored noseći korbač. Kola su bila dupke puna pokućstva i biljaka u saksijama, a na vrhu svega sedela je žena, mlada i privlačna. Gabrijel nije posmatrao prizor ni pola minuta kad se vozilo iznenada zaustavi pred njegovim očima.

„Otpala je kanata s kola, gospojice“, reče rabadžija.

„Onda sam to čula kao da nešto otpada“, reče devojka baršunastim ali ne naročito tihim glasom. „Čula sam neki tresak dok smo išli uzbrdo, a nisam znala šta je.“

„Otrčaću nazad.“

„Ajde.“

Razboriti konji stajali su savršeno nepomično, a rabadžijini koraci su se sve slabije i slabije čuli u daljini.

Devojka na vrhu tovara sedela je nepokretno, okružena stolovima i stolicama s nogarima uperenim ka nebu, leđima naslonjena na klupu s naslonom od hrastovine, a sprema ukrašena saksijama sa ždralinjakom, mirtom i kaktusima, skupa s kanarincem u kavezu – a sve to je verovatno stajalo na prozoru kuće koju je upravo napustila. Tu je takođe bila i mačka u košari od pletenog pruća, koja je poluzatvorenih očiju kroz delimično otvoreni poklopac čežnjivo gledala u ptičice oko sebe.

Zgodna devojka je izvesno vreme dokono čekala, a jedini zvuk koji se čuo u sveprožimajućoj tišini bilo je skakanje kanarinca gore-dole po prečkama tamnice. Onda je pogledala naniže. Ne u pticu, niti u mačku,

već u duguljast zamotuljak uvijen u hartiju, koji je ležao između njih. Okrenula je glavu da vidi da li se rabadžija vraća. Još ga nije bilo na vidiku; oči joj se vratiše na paket i činilo se kao da razmišlja šta je u njemu. Napokon je stavila smotuljak u krilo i odvezala omot; pojavilo se okruglo ogledalce, u kome je počela da se pažljivo ogleda. Razdvojila je usne i nasmešila se.

Jutro je bilo vedro, a sunce je do skerletnog sjaja užarilo njen grimizni žaket i bacalo meki odsjaj na svetlo lice i tamnu kosu. Mirte, ždralinjaci i kaktusi oko nje bili su sveži i zeleni, a u tako bezlisnom godišnjem dobu davali su čitavoj tom prizoru konja, zaprege, nameštaja i devojke neobičan prolećni šarm. Šta ju je zaposelo da se upusti u takvu predstavu pred očima dživdžana, kosova i neprimećenog farmera, koji su joj bili jedina publika – da li je osmeh počeo kao izveštačen, da isproba svoju veštinu u toj umetnosti – niko ne zna; svakako se završio kao pravi osmeh. Porumenela je, a kad je videla svoj odraz kako crveni, još više se zarumenela.

Promena uobičajenog mesta i nužne prigode – od odevanja u spavaćoj sobi do putovanja napolju – dalo je tom dokonom činu novinu koju nije suštastveno posedovalo. Prizor je bio ljubak. Propisana ženska nemogućnost išunjala se na dnevnu svetlost, koja ju je zaodenula u svežinu originalnosti. Dok je posmatrao tu scenu, Gabrijel Ouk nije mogao odoleti ciničnom zaključku, ma koliko da je bio zadovoljan onim što vidi. Nije imala ama baš nikakvu potrebu da se gleda u to ogledalo. Nije podesila šešir, nije popravila frizuru ili utisnula jamicu u obraz, niti je uradila išta što bi ukazivalo na to da je ijedna slična namera bila njen motiv da uzme ogledalo. Jednostavno je gledala sebe, kao prekrasan proizvod prirode ženskog roda, a misli su joj skliznule na udaljene naznake verovatnih trijumfa – premda verovatno drame u kojima će muškarci igrati glavne uloge – pri čemu su osmesi bili faza koja je sugerisala da je zamišljala kako osvaja i slama srca. Ipak, to je bilo samo puko nagađanje, a čitav taj niz pokreta je tako dokono izvršen da bi bilo nepromišljeno tvrditi da je svesna namera imala ikakvog udela u njima.

Čula je rabadžijine korake. Umotala je ogledalce u hartiju i vratila smotuljak na mesto.

Kad su kola nastavila dalje, Gabrijel je prestao da špijunira i, sišavši sa brega, pošao za vozilom do naplatne rampe dalje od podnožja brda, gde

je predmet njegovih misli sada zastao da plati putarinu. Između njega i naplatne rampe bilo je otprilike dvadeset koraka kad začu prepirku. Posredi je bila nesuglasica osoba na kolima i službenika na naplatnoj rampi, koja se ticala dva penija.

„Gazdaričina sestričina je dobro obavještena, i veli da je to što sam ti ponudio i više nego dovoljno, gulikožo, i da ti neće platiti ni cvonjak više!“ To su bile rabadžijine reči.

„Dobro; onda gazdaričina sestričina ne može da prođe“, rekao je čovek na rampi.

Ouk je pogledao u jednog pa u drugog učesnika spora i utonuo u razmišljanje. U novčiću od dva penija bilo je nečeg neobično beznačajnog. Tri penija definitivno imaju neku novčanu vrednost – to je bio osetan monetarni udar na nečiju dnevnicu i, kao takav, dobar razlog za cenkanje; ali dva penija! „Evo“, kazao je, stupajući napred i pružajući novčić od dva penija čuvaru prolaza, „pusti curu da prođe.“ Tada je pogledao u nju; čula je njegove reči i spustila pogled.

Gabrijelove crte lica su se toliko strogo pridržavale srednje linije između lepote apostola Jovana i ružnoće Jude Iskariotskog, kako ta dvojica behu prikazana na vitražu crkve u koju je išao, da se ni jedna jedina ne bi mogla izabrati i nazvati vrednom bilo hvale, bilo pokude. Činilo se da i tamnokosa deva u crvenom žaketu misli isto, jer je nehajno prešla pogledom preko njega i kazala rabadžiji da krene dalje. Mogla je da izrazi zahvalnost i u maloj meri, ali mu ništa nije rekla; najverovatnije je nije ni osećala, jer se, oslobodivši joj prolaz, smanjio u njenim očima; svi znamo kako žene gledaju na usluge takve vrste.

Čuvar je osmotrio odlazeća kola. „To je ubavo devojčče“, rekao je Ouku.

„Ali ima svojih mana“, reče Gabrijel.

„Sušta istina, farmeru.“

„A najveća od svih je... pa, kao i uvek.“

„Tvrđičluk? Jašta, tako je.“

„O, ne!“

„Šta onda?“

Gabrijel je, možda i malo razdražen ravnodušnošću privlačne putnice, pogledao ka mestu odakle je preko žive ograde posmatrao njenu izvedbu i rekao: „Taština.“

NOĆ – STADO – ENTERIJER – JOŠ JEDAN ENTERIJER

Bila je skoro ponoć te noći pred Tomindan, najkraći dan u godini.* Pusti vetar dolutao je sa severa, preko brda s koga je Ouk svega nekoliko dana ranije posmatrao žuta kola i njihovu putnicu na sunčevoj svetlosti.

Norkumsko brdo – nedaleko od samotnog ćuvika Toler-Dauna – bio je jedno od mesta koja prolazniku sugerišu da je u prisustvu forme skoro neuništive, kao i svaka druga koja se može pronaći na kopnu. Bilo je to bezlično ispupčenje od krečnjaka i zemlje – sasvim običan primerak glatko ocrtanog ispupčenja na planeti Zemlji, koje će ostati nepromenjeno i kada nastupi dan velike katastrofe, kad će se sunovratiti kudikamo veće visine i vrtoglave granitne provalije.

Severnu stranu brda prekrivao je prastari i oronuli bukovic, čija je gornja međa ocrtavala liniju na vrhu brda, poput grive obrubljujući lučnu krivu naspram neba. To drveće je noću šttilo južnu padinu i od najbritkijih naleta vetra, koji je šibao stabla i duvao kroz njih uz fijuk nalik gundanjnu, ili sekao preko najviših krošnji u prigušenom jecaju. Na tim povetarcima se suvo lišće u jarku komešalo i ključalo, a vazдушna struja bi povremeno iščepkala oblak lišća i poslala ga, uskovitlanog, preko trave. U tom mrtvom mnoštvu, tek šaka-dve najupornijeg lišća ostale su na grančicama sve do tog poznog zimskog dana, i opadajući, lako su udarala u stabla.

Između tog napola pošumljenog, napola golog brda, i nejasno mirnog horizonta kojim je vrh brda neodređeno zapovedao, prostiralo se tajanstveno more nedokučive senke – a zvuci koji dopiru iz nje nagoveštavali su da skriva tek umanjene sličnosti s već opisanim osobinama. Oskudnu travu, koja je ovde-onda prekrivala brdo, vetar je dodirivao u naletima različite snage i drukčije prirode – jedan teško povijajući vlati, drugi oštro ih grabuljajući, treći ih pak češljajući kao mekana metla. Instinktivna reakcija ljudske vrste je da zastane i oslušne, i spozna kako drveće zdesna i sleva cvili ili napeva jedno drugom u pravilnim antifonima; kako živice i drugo rastinje podalje od vetra hvataju taj poij, spuštajući ga do

* Tomindan, Dan Svetog apostola Tome, u Anglikanskoj crkvi praznuje se 21. decembra, na zimski solsticij. (Prim. prev.)

Daleko od razuzdane gomile

najnežnijeg jecaja; i kako užurbani nalet vetra potom nestaje dalje ka jugu, da ga više niko nikada ne čuje.

Nebo je bilo vedro – izvanredno vedro – a činilo se da su treptaji zvezda damari istog tela, koji udaraju u skladu sa zajedničkim pulsom. Severnjača je bila direktno u pravcu duvanja vetra, a od večeri se Veliki medved okrenuo oko nje ka istoku, tako da je sada stajao pod pravim uglom u odnosu na meridijan. Razlike u boji zvezda – o kojima se češće čita nego što se mogu videti u Engleskoj – tu je zaista bila primetna. Suveneri sjaj Sirijusa probadao je oči čeličnim bleštavilom, Kapela je bila žuta, Aldebaran i Betelgez sijali su vatrenocrvenom.

Ko god bi stajao sam na brdu za vreme vedre ponoći kao što je ova, valjanje sveta ka istoku bilo bi mu gotovo opipljivo kretanje. Taj utisak možda izaziva panoramsko klizanje zvezda iznad zemaljskih predmeta, primetno u nekoliko minuta mirovanja, ili zbog vidika koji brdo pruža, ili vetra, ili samoće; no, šta god bilo njegovo poreklo, utisak kretanja je jak i postojan. Poezija pokreta je fraza u čestoj upotrebi, ali da bi se uživalo u epskom obliku tog zadovoljstva, neophodno je stajati na vrhu brda u gluvo doba noći i, nakon što bi se zadajili osećanjem izdvojenosti od mase civilizovanog čovečanstva, usnulog i nesvesnog ikakvih dešavanja u to doba, dugo i nemo gledati uzvišeno kretanje zvezda. Posle takvog noćnog izviđanja teško je vratiti se nazad na zemlju i verovati da je svest o tako veličanstvenom brzom kretanju izvedena iz sićušnog ljudskog tela.

Iznenada, neočekivani niz zvukova začuo se baš na tom mestu ispod nebeskog svoda. Imali su razgovetnost koja se ne može pronaći nigde u vetru, i ritam koji se ne može naći nigde u prirodi. Behu to note iz frule farmera Ouka.

Melodija nije lebdela neosujećena kroz vazduh; činilo se da je na neki način prigušena, i preslaba da bi se pronela nadaleko i naširoko. Dopirala je iz nevelikog tamnog objekta ispod oboda šumarka – pastirske kolibe – sada tek nejasnog obrisa u noći, kome neki stranac ne bi mogao da odredi ni smisao ni namenu.

Prizor je, u celini uzev, podsećao na minijaturnu Nojevu barku na padini minijaturne planine Ararat, priznajući tradicionalne konture i opšti oblik barke kojih se drže proizvođači igračaka, budući da se ta predstava najdublje urezuje u ljudsku maštu, pošto predstavlja jedan od najranijih utisaka. Koliba je stajala na točkicama, koji su je podizali

otprilike trideset centimetara iznad tla. Takve čobanske kolibe odvlače se na pašnjake kada dođe vreme za jagnjenje, da služe kao sklonište pastirima za prisilnog noćnog bdenja.

Gabrijela su ljudi tek odnedavno počeli da zovu „farmer Ouk“. Tokom dvanaest prethodnih meseci, uz neprekidne napore i hronično dobro raspoloženje, uzeo je u najam neveliku farmu ovaca, čiji je deo bilo i Norkumsko brdo, i popunio je s dve stotine ovaca. Ranije je kratko radio kao nadzornik imanja, a još ranije i kao pastir, pošto je od malih nogu pomagao ocu da čuva stada kod velikih zemljoposjednika, sve dok Gabrijel Stariji nije otišao bogu na istinu.

Taj smeli poslovni poduhvat, da gaji ovce koje još nije platio, sam, bez ičije pomoći, kao svoj gazda i ničiji sluga, predstavljao je kritični trenutak u njegovom životu, a Gabrijel Ouk je jasno razumeo svoj položaj. Prvi korak u njegovom napretku bilo je jagnjenje, a pošto su mu te životinje od rane mladosti bile specijalnost, mudro se uzdržao od toga da njihovo čuvanje u sezoni jagnjenja poveri nekom napoličaru ili početniku.

Vetar je nastavio da hući oko uglova kolibe, a zvuci frule su utihnuli. Na kolibi se pojavio pravougaonik svetlosti, a u njemu taman obris farmera Ouka. U šaci je nosio fenjer i, zatvorivši vrata za sobom, pošao napred i skoro dvadeset minuta radio u jednom kutku zabrana; svetlost fenjera se tu i tamo pojavljivala i nestajala, osvetljavajući ili zasenjujući ga, u zavisnosti od toga da li je stajao ispred ili iza njega.

Oukovi pokreti, mada su odisali tihom snagom, behu spori, a njihova hotimičnost u finom skladu sa zanimanjem. Pošto je dobra kondicija osnova lepote, niko nije mogao poreći da su njegovi postojani zamasi i pokreti u stadu imali elemente gracioznosti. Premda je, kad bi to situacija zahtevala, mogao da dela ili da razmišlja sa istom hitrinom kao i ljudi iz gradova, kojima je to više u krvi, njegova je prava snaga, moralna, fizička i umna, bila statična i, kao po pravilu, dugovala je malo ili nimalo brzini.

Pomniji pregled tla u okolini, čak i na bledejoj svetlosti zvezda, otkriva kako je deo onoga što bi se nehajno moglo nazvati podivljalom padinom farmer Ouk postavio kao svoj važni cilj te zime. Pletari od trske bili su raštrkani ovde-onda, a okolo i ispod njih kretali su se i šušтали beličasti oblici krotkih ovaca. Zvonjava klepetuše predvodnice, neme tokom Oukovog odsustva, nastavila se u tonovima koji su bili više prigušeni nego jasni, dugujući to obilnoj vuni. To se nastavilo sve dok se Ouk ponovo

odvojio od stada. Vratio se u kolibu, noseći u naručju tek rođeno jagnje, koje se sastojalo od četiri noge dovoljno velike za odraslu ovcu, sjedinjene s naizgled neznatnom membranom veličine otprilike polovine nogu skupa, što je trenutno obrazovalo čitavo telo životinje.

Tu mrvicu života stavio je na svežanj sena ispred malog štednjaka, na kome se kuvala limenka s mlekom. Ouk je ugasio fenjer dunuvši u njega, a potom stisnuvši fitilj između prstiju, jer je unutrašnjost kolibe osvetljavala sveća koja je visila sa parčeta žice. Prilično tvrd ležaj, sačinjen od nekoliko džakova kukuruza nemarno bačenih na pod, zauzimao je polovinu poda tog malenog staništa, a mladić se tu ispružio, olabavio vuneni okovratnik i sklopio oči. Za vreme potrebno čoveku nesviknutom na fizički rad da odluči na koji bok da se okrene, farmer Ouk je već zaspao kao klada.

Unutrašnjost kolibe, kako je trenutno izgledala, bila je prijatna i primamljiva, a grimizna vatrice pored sveće, dajući dobroćudnu boju svemu što je mogla da dosegne, širila je ugodnu prisnost čak i na posuđe i alat. U uglu je stajao pastirski štap, a na polici s jedne strane bile su poređane boce i kanisteri s prostim preparatima za lečenje ovaca; među kojima su glavni bili vino, terpentini, katran, magnezijum, đumbir i ricinusovo ulje. Na trougaonoj polici s druge strane stajali su hleb, slanina, sir i čaša za pivo ili jabukovaču, dobavljaju iz krčaga ispod. Pored životnih namirnica ležala je frula, iz koje je usamljeni čobanin nedavno izmamio note da prekрати dosadne sate. Koliba se provetravala kroz dve okrugle rupe, slične otvorima u brodskoj kabini, s drvenim kliznim kopcima.

Jagnje je zameketalo obodreno toplinom, a zvuk je ušao u Gabrijelove uši i um odmah dobivši značenje, kao što očekivani zvuci i imaju običaj. Prešavši iz najdubljeg sna u stanje potpune budnosti sa istovetnom lakoćom koja je pratila suprotan proces, bacio je pogled na džepni sat, uvideo da se mala kazaljka opet pomerila, stavio šešir na glavu, uzeo jagnje u naručje i izneo ga napolje u tminu. Nakon što je stavio stvorenjce uz majku, ustao je i pažljivo pregledao nebo, da bi na osnovu položaja zvezda odredio doba noći.

Pseća zvezda* i Aldebaran, pokazujući prema nemirnim Vlačićima, nalazili su se na pola puta niz južno nebo, a između njih je visilo sazvežđe

* Zvezda Sirijus. (Prim. prev.)

Orion, koje nikad nije bilo blistavije nego sada, dok lebdi iznad ruba pejzaža. Kastor i Poluks, sa svojim bledim sjajem, bili su skoro na meridijanu: pust i sumoran pravougaonik Pegaza klizio je ka severozapadu; daleko kroz gaj, zvezda Vega sijala je kao lampa među golim granama, a Kasiopejina stolica nežno se oslonjala na najviše grane.

„Jedan posle ponoći“, reče Gabrijel.

Budući osoba često svesna da postoji izvestan šarm u životu koji vodi, nepomično je stajao nakon što je pogledao u nebo kao u koristan instrument, osmatrajući ga s uvažavanjem, kao umetničko delo najviše lepote. Na tren je delovao zadivljen izrazitom samotnošću prizora, ili tačnije, potpunim odsustvom ljudskih slika i zvukova. Ljudi, njihovi sukobi, problemi i radosti, sve to kao da nije postojalo, i činilo se da na tamnoj hemisferi zemaljske kugle nema druge žive duše osim njega; mogao je da zamisli da su svi otišli na drugu, sunčanu stranu.

Zaokupljen time, pogleda uperenog u daljinu, Ouk je polako shvatio da ono za šta je isprva pomislio da je zvezda nisko na obzorju, iza kraja šumarka, zapravo nije ništa slično. To je bilo veštačko svetlo, maltene nadohvat ruke.

Zateći se sasvim sam noću, kada je društvo poželjno i očekivano, plaši neke ljude; ali ono što kudikamo više kida živce jeste otkriti nekakvo tajanstveno društvo kada su se intuicija, iskustvo, sećanje, analogija, dokazi, verovatnoća, indukcija – svaka vrsta zaključivanja na spisku logičara – sjedinili da ubede razum da je u potpunosti osamljen.

Farmer Ouk je krenuo ka gaju i probio se kroz donje grane na vetrovitu stranu. Nejasna masa ispod padine podsetila ga je da tu stoji koliba, na mestu usečenom u kosinu brda, tako da je stražnji deo krova bio bezmalo u istom nivou sa tlom. Prednji deo je bio sazdan od dasaka, zakucanih na direke i namazanih katranom, radi zaštite. Kroz pukotine u krovu i bočnim stranama širile su se trake i tačke svetlosti, a njihovo mešanje stvaralo je zračenje koje ga je privlačilo. Ouk je prišao zadnjem delu, odakle je, naginjući se na krov i prislanjajući oko na rupu, jasno mogao videti unutrašnjost.

Unutra su se nalazile dve žene i dve krave. Pored potonjih, u kofi se pušila i kaša od mekinja. Jedna žena bila je sredovečna, a njena družbenica je očigledno bila mlada i graciozna; Ouk nije mogao da formira nikakvo mišljenje o njenom izgledu, budući da je stajala direktno ispod

njega, tako da ju je video iz ptičje perspektive, kao što je Miltonov Satana prvi put video rajski vrt. Nije nosila kapu ili šešir, već se umotala u veliki plašt, nemarno prebačen preko glave kao pokrivalo.

„Eto, sad idemo kući“, rekla je starija, oslanjajući zglavke prstiju na kukove i s visine nadzirući posao. „Stvarno se nadam da će Deji sad opet stati na noge. Nikad se nisam ovoliko uplašila u životu, ali ne smeta mi da prekinem san ako se oporavi.“

Mlada žena, čiji su očni kapci očigledno bili skloni tome da padaju i na najmanju provokaciju tišine, saosećajno je zevnula.

„Volela bih da smo dovoljno bogate da platimo nekoga za ovo“, rekla je.

„Pošto nismo, moramo ih raditi same“, kazala je druga, „jer moraćeš mi pomagati ako ostaneš.“

„Pa, kako bilo, moj šešir je nestao“, nastavila je mlađa. „Odleteo je preko živice, mislim. Ko bi rekao da ga može oduvati tako slabašan vetar.“

Krava koja je stajala uspravno bila je rase devon, umotana u toplu kožu tamnocrvene boje, potpuno jednoobraznu od očiju do repa, kao da je životinja umočena u farbu te nijanse, a duga leđa bila su joj matematički ravna. Druga je bila pegava, belo-siva. Ouk je sad pored nje primetio telence staro otprilike dan, koje je tupo gledalo u dve žene, što je ukazivalo na to da se još nije naviklo na fenomen vida, i često se okretalo ka fenjeru, koji je očevidno pogrešno smatralo za mesec, budući da iskustvo još nije imalo vremena da ispravi urođeni instinkt. Što se tiče ovca i krava, Lucina* je u skorije vreme imala pune ruke posla na Norkumskom brdu.

„Mislim da bi valjalo da naručimo malo zobnog brašna“, reče starija žena, „nema više mekinja.“

„Da, strina, odjahaću da ga donesem čim se razdani.“

„Ali nemamo damsko sedlo.“

„Mogu da jašem i na drugom, veruj mi.“

Ouk je, začuvši te primedbe, postao znatiželjniji da joj vidi crte lica, ali su mu tu mogućnost uskratili ogrtač prebačen preko glave kao kapuljača i njegov visoki položaj, i osetio je kako prepušta mašti da nadomesti te detalje. Gledajući izravna i jasno, mi bojimo i modelujemo u skladu sa

* Lucina, boginja porodaja u rimskoj mitologiji. (Prim. prev.)

svojim željama šta god da naše oči vide. Da je Gabrijel od početka mogao jasno da sagleda njeno lice, on bi to lice procenio kao zgodno ili tek lepuškasto, u zavisnosti od toga da li je njegova duša u tom trenu zahtevala božanstvenost ili je već njime opskrbljena. Ali pošto je već izvesno vreme osećao želju za zadovoljavajućim oblikom koji bi ispunio rastuću prazninu u njemu, i budući da je njegov položaj dozvoljavao mašti da se razmaše, oslikao ju je kao leptoticu.

U jednom od onih kapricioznih slučajnosti, kojima priroda, poput zaposlene majke, od neprestanih napora odvaja trenutak slobodnog vremena da se okrene i usreći svoju decu, devojka je zbacila ogrtač, a po crvenom žaketu rasuše se platenice crne kose. Ouk je u njoj smesta prepoznao heroinu žutih zaprega, mirte i ogledalceta; jednom rečju, devojku koja mu duguje dva penija.

Žene su ponovo stavile tele pored majke, uzele fenjer i izašle u noć, a svetlost je tonula niz brdo sve dok nije postala ništa više do nebule. Gabrijel Ouk vratio se svome stadu.

3

DEVOJKA NA KONJU – RAZGOVOR

Počela je da sviće troma zora. Čak je i njen položaj nad zemljom postao predmet novog zanimanja, i to bez ikakvog određenog razloga, izuzev što se noćasnji incident odigrao baš tamo gde je Ouk ponovo otišao u lug. Oklevajući i mozgajući tu, čuo je topot konjskih kopita u podnožju brda i uskoro se na vidiku pojavio crvenkastosmeđi poni s devojkom, uspinjući se stazicom koja je prolazila mimo obora za marvu. Bila je to devojka od prethodne noći. Gabrijel je istog trena pomislio na šešir za koji je kazala da ga je izgubila na vetru – možda je došla da ga potraži. Na brzinu je pregledao jarak, i nakon što je prešao desetak metara duž rova, našao je šešir među lišćem. Uzeo ga je i vratio se u svoju kolibu. Tu se udobno smestio i kroz špijunku na vratima virio ka dolazećoj jahačici.

Popela se i pogledala oko sebe, a zatim i preko živice. Gabrijel se taman spremio da istupi i vrati joj izgubljeni predmet, kad ga neočekivani čin navede da na trenutak odloži tu radnju. Staza je, nakon prolaska

pored obora, sekla šumu na dva dela. To nije bila staza za jahače i tovarne konje, već puka pešačka staza, a grane su se širile vodoravno na visini ne većoj od sedam stopa iznad tla, što je jahanje u uspravnom položaju činilo nemogućim. Devojka, koja nije nosila odeću za jahanje, pogledala je na tren okolo, kao da želi da se uveri da u vidokrugu nema žive duše, a onda se okretno spustila na ponijeva leđa, glave iznad konjskog repa, a nogu na ramenima, očiju uperenih ka nebesima. Hitrina prelaska u taj položaj ličila je na onu u vodomara, a njena nečujnost na sokolovu. Gabrijelove oči jedva da su stigle da je isprate. Činilo se i da je visoki i vižljasti poni navikao na takve vratolomije, jer je smireno nastavio dalje. Tako je prošla ispod najnižih grana.

Akrobata je, izgleda, bila kao kod kuće bilo gde između konjske glave i repa, a pošto je nužnost za taj neprirodan položaj prestala prolaskom kroz lug, počela je da primenjuje drugi, očito još prikladniji uslovima od prvog. Nije imala damsko sedlo i bilo je krajnje očividno da joj je nemoguće stabilno sedeti postrance na glatkoj koži ispod nje. Uspravivši se kao povijena mladica i zadovoljno ustanovivši da nema nikoga na vidiku, sela je onako kako zahteva muško sedlo, a što se nikako ne očekuje od žene, i otkaskala ka Tevnel Milu.

Ouk je bio zabavljen, a možda i malčice zapanjen i, okačivši šešir u kolibi, opet je izašao među ovce. Prošao je sat i devojka se vratila, jašući sada na pristojan način, s džakom mekinja ispred sebe. Približivši se štali, sačekao ju je dečak s vedrom za mleko i prihvatio dizgine dok je silazila. Dečak je odveo konja, ostavljajući vedro s mladom ženom.

Uskoro su se iz unutrašnjosti štale začuli naizmenični tihi i glasni štrcaji, očiti zvuci muže. Gabriel je uzeo izgubljeni šešir i sačekao pored staze koju će devojka slediti prilikom silaska sa ćuvika.

Izašla je u jednoj ruci tegleći vedro koje ju je lupkalo po kolenu. Levu ruku je ispružila zarad ravnoteže, pri čemu se video dovoljan deo gole kože da Gabriel poželi da je leto, kada bi se otkrio i čitav ud. Odisala je vedrinom i svežinom i činilo se kao da nagoveštava da se poželjnost njenog postojanja ne može dovesti u pitanje; a ta prilično koketna pretpostavka nije bila nimalo preterana, jer je i posmatrač smatrao da je, sve u svemu, istinita. S priličnim iznenađenjem spazila je Gabrielovo lice, koje se dizalo iza živice poput meseca.

Prilagođavanje farmerovih maglovitih ideja o njenim čarima njenom pravom portretu, koji mu je sad i predstavila, bilo je više zbog razlika nego umanjenja očekivanog. Početna tačka kojom se pozabavilo njegovo rasuđivanje bila je visina. Delovala je visoko, vedro je bilo malo, a živica sićušna; otuda, ostavljajući mesta za grešku zbog objekata poređenja, nije mogla biti iznad visine koju bi žene izabrale za najbolju. Sve crte lica su joj bile oštre i pravilne. Osobe koje obilaze okruge tražeći lepotu možda bi primetile da se među Engleskinjama klasično oblikovano lice retko može pronaći ujedinjeno s telom istog obrasca, budući da su plemenite crte lica u načelu prevelike za ostatak tela i da se graciozna i proporcionalna figura od osam glava obično nagrđuje nasumičnim crtama lica. Bez bacanja nimfolike tkanine preko mlekarice, može se reći da je takav kriticizam tu bio neumesan i da je dugo gledao u njene proporcije sa svesnim zadovoljstvom. Sudeći po konturama gornjeg dela stasa, morala je da ima predivan vrat i ramena; ali njih od njenog ranog detinjstva još niko nije video. Kada bi je obukli u kratku haljinu, pobegla bi i gurnula glavu u žbun. Međutim, ona nipošto nije bila stidljiva; u pitanju je bio samo njen instinkt da povuče jasnu crtu koja razdvaja vidljivo od nevidljivog, više nego što to čine u gradovima.

Bilo je prirodno, i gotovo naglašeno, to što su devojčine misli zaleble njenim licem i figurom čim je spazila kako je Oukove oči pažljivo zagledaju. Prikazana samosvest bila bi taština samo da je bila malo više izraženija, a gordost da je bila malo manje. Čini se da muški pogledi imaju golicavi efekat na devičanska lica u seoskim predelima; rukom je očešala lice kao da je Gabrijel svojim dodirrom razdražio njegovu ružičastu površinu, a sloboda njenih ranijih pokreta odmah se svela na ukroćenu meru. Ipak, muškarac je bio taj koji je pocrveneo, a devojka nimalo.

„Našao sam šešir“, reče Ouk.

„Moj je“, kazala je i, iz osećaja za meru, svela na osmejak poriv da se otvoreno nasmeje. „Sinoć mi je odleteo.“

„U jedan po ponoći?“

„Pa... da.“ Iznenadila se. „Kako ste znali?“, upitala je.

„Bio sam ovde.“

„Vi ste farmer Ouk, zar ne?“

„Tako nekako, manje-više. Nedavno sam došao ovamo.“

„Velika farma?“, upitala je, gledajući levo-desno i zabacujući kosu unazad, crnu u senovitim šupljinama svoje mase; ali budući da je prošao sat od svitanja, zraci sunčeve svetlosti obojili su njene istaknute kovrdže vlastitom bojom.

„Ne; nije velika. Otprilike stotinu.“ (Kad govore o farmama, meštani izostavljaju reč „jutro“, po analogiji sa starim izrazima kao što je „jelen desetogodac“.)

„Jutros sam baš poželela svoj šešir“, nastavila je. „Morala sam da jašem do Tevnel Mila.“

„Da, morali ste.“

„Kako znate?“

„Video sam vas.“

„Gde?“, upitala je, a strepnja joj je ukočila svaki mišić lica i tela.

„Ovde – jahali ste kroz šumarak i skroz dole nizbrdo“, reče farmer Ouk, zureći sa znalačkim izrazom lica u neku daleku tačku u imenovanom pravcu, a zatim se okrenuo da sabesednicu pogleda u oči.

Pogled ga je naterao da skrene oči kao da je uhvaćen u krađi. Za sećanjem na neobične ludorije u koje se upustila dok je prolazila kroz šumu, u devojci je usledilo iznervirano lupanje srca, a zatim i zajapureno lice. To je bilo vreme kad se moglo videti kako crveni i devojka koja, po pravilu, nije bila sklona crvenjenju; svaki vidljiv deo mlekarice bio je najtamnije roze boje. Lice Oukove poznanice brzo je uznapredovalo do nijanse lavande, kroz sve raznolikosti modre i višnje; a on je, iz obzira, skrenuo glavu u stranu.

Saosećajno je i dalje gledao postrance i pitao se kada će se devojka pribрати u dovoljnoj meri da mu da za pravo da se ponovo okrene licem ka njoj. Čuo je nešto nalik na šuštanje mrtvog lista na povetarcu, i pogledao. Otišla je.

Sa izrazom negde između tragedije i komedije, Gabrijel se vratio svom poslu.

Prošlo je pet jutara i večeri. Mlada žena je redovno dolazila da pomuze zdravu kravu i da se postara za bolesnu, ali nikad nije dopustila vidu da odluta ka Ouku. Njegovo pomanjkanje učtivosti ju je duboko uvredilo – ne zato što je video ono što nije mogao da ne vidi, već zato što joj je stavio do znanja da je to video. Jer, kao što bez zakona nema greha, bez očiju nema nepristojnosti; a činilo se da ona oseća da je Gabrijelovo

špijuniranje od nje napravilo nepristojnu ženu bez njenog dopuštenja. To je bila hrana za veliku žalost u njemu; to je takođe bio *contretemps** koji je podsticao latentnu vrelinu koju je osjećao iz tog pravca.

To poznanstvo bi se možda završilo sporim zaboravom da nije bilo incidenta krajem iste nedelje. Jednog popodneva počelo je da mrzne, a mraz se pojačavao do večeri, čije približavanje je potajno stezalo okove. To je vreme kada se u kolibama dah spavača leđi na čaršavu; kad su oko vatre u salonima vlastelinskih kuća s debelim zidovima leđa onih koji sede hladna iako su im lica zažarena. Mnoštvo ptičica je te noći bez večere otišlo na počinak među gole grane.

Dok se bližio čas muže, Ouk je čuvao uobičajenu stražu pored tora. Napokon je osetio hladnoću, i prebacivši još pokrivača preko tek oja-gnjenih jaganjaca, ušao je u kolibu i ubacio još drva u furunu. Vetar je zaduvalo ispod vrata, a da bi ga zaustavio, Ouk je ugurao džak i pomerio poljski krevet malo više ka jugu. Onda je vetar pokuljao kroz ventilaci-onu rupu – postojala je po jedna na svakoj strani kolibe.

Gabrijel je dobro znao da, kada vatra gori, a vrata su zatvorena, jedna od rupa uvek mora biti otvorena – uvek ona suprotno od vetra. Zatvorivši klizni kapak, okrenuo se da otvori drugi; kada je bolje razmislio, odlučio je da najpre sedne na minut-dva, ostavljajući obe ventilacione rupe zatvorene, sve dok se koliba malo zagreje. I seo je.

Glava ga je zbolela na neprirodan način i, pomislivši da je umoran zbog manjka sna tokom prethodnih noći, odlučio je da ustane, otvori klizni kapak, a zatim dozvoli sebi da utone u san. Zaspao je, međutim, ne obavivši neophodnu prethodnu radnju.

Nikad nije saznao koliko dugo je bio u nesvesti. Za vreme prvih faza povratka svesti, činilo mu se da se oko njega dešavaju čudnovate radnje. Njegov pas je lajao, glava ga je strahovito bolela – neko ga je prevrtao, a nečije ruke su mu razvezivale maramu.

Kada je otvorio oči, otkrio je da je veče na čudan i neočekivan način utonulo u suton. Kraj njega je bila devojkica sa izuzetno ljupkim usnama i belim zubima. I više od toga – potpuno zaprepašćujuće – glava mu je ležala u njenom krilu, lice i vrat su mu bili neprijatno vlažni, a njeni prsti su mu otkopčavali kragnu.

* Nesrećan, neprijatan događaj, peh. (Prim. prev.)